

Abdulla Şaiq
İKİ QƏHRƏMAN

2015 - fond

84(Az)-5
\$17

kiç.

Abdulla Şaiq

İki pəhləvan

(hekayələr)

F. Köçəri adına
Azərbaycan Dövlət Uşaq
KITABXANASI
INV. № 38539

“Araz” nəşriyyatı
Bakı-2003

Redaktor: Ramil Sayılov

Abdulla Şaiq. "İki pəhləvan" hekayələr.
Bakı, "Araz" nəşriyyatı 2003 16 səh.

A. 49154719792003
050

© "Araz" nəşriyyatı

Köç

Mayın gözəl bir səhəri idi. Dan yeri yenicə ağarmağa başladı.

Yatağımda yatırdım. Birdən-birə anamın yavaşca: "Oğlum, qalx, yaylağa gedirik" deməsindən gözlərimi açdım. Anam başımı əlləri içinə alaraq bir də: "Qalx oğlum! Səndən başqa hamı hazırdır, arabamız da gəlib" - dedi.

Dərhal dim-dik qalxdım. Paltarımı geydim. Əl-üzümü yudum. Bir fincan çay içər-içməz pilləkənləri gup-gup başaşağı endim. Öküz arabası qapımızın ağzında durur, arabaçı Salman kişi də şeyləri üsulluca arabaya yerləşdirirdi.

Artıq, hərəkət edəcəyik. Sevinirəm...Ailəmizin hamısı aşağıda idi. Hətta Mərmər adlı ağ pişiyimi, sarı iri tük-lü toyuğumu cücələri ilə bərabər bir səbət içində götürmüşdük. Necə sevinməyim?! Hamımız arabaya doluşduq. Salman kişi də arabanın boynuna oturdu: "Həm...ho!" edib əlindəki uzun qırmancını havada bir neçə kərə şaqqılatdı. Araba hərəkət etməyə başladı. Atam da ata minib, yanımızca gəlirdi. Artıq şəhərin iri, geniş küçələri ilə gedirdik. Hər zaman gözümüzün alışdığı geniş küçələr, böyük evlər, iri şüşəli mağazalar...

Araba şəhərdən çıxarkən günəş yenicə çirtir, şərq bürüyən qırmızılıqdan üfüqlərdəki dağ silsiləsi kimi görünən buludlar əlvan rənglərə boyanırdı.

Şəhərin tozlu, gurultulu küçələrindən, isti havasından get-gedə uzaqlaşırıdım.

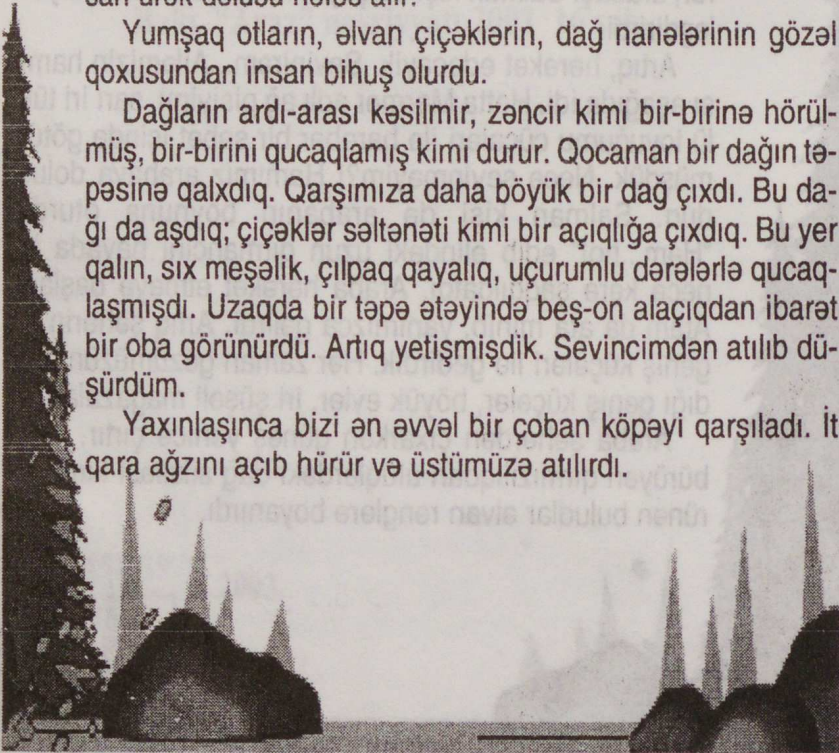
Arabamız iki tərəfi ağac, əkin və bostanla bəzənmiş bir yolla gedirdi.

Azərbaycan!..Doğma vətənimin gözəl təbiəti vardır. Səhərlərə məxsus olan nəsimdən arabir yarpaqlar qımıldanır, tarlalara, təpələrə, çöllərə xalı kimi döşənmiş lətif, yumşaq otlar, çiçəklər dəniz kimi dalğalanır, yaşıl yarpaqlar arasına sığınmış quşcuğazlar səs-səsə verib ötüşürdü. Göz işlədikcə açıqlıq, yaşıllıq, dərəlik, təpəlik, irəlilədikcə qarşımızda bir-birindən daha gözəl təbiət, daha canlı lövhələr açılır. İri kələ-kötür, ətəkləri qaratikən kolları ilə döşənmiş dağlar, arasından yuxarı qalxdıqca təbiət və hava bütün başqalaşır. İnsan ürək dolusu nəfəs alır.

Yumşaq otların, əlvan çiçəklərin, dağ nanələrinin gözəl qoxusundan insan bihuş olurdu.

Dağların ardı-arası kəsilmir, zəncir kimi bir-birinə hörülmüş, bir-birini qucaqlamış kimi durur. Qocaman bir dağın təpəsinə qalxdıq. Qarşımıza daha böyük bir dağ çıxdı. Bu dağ da aşdıq; çiçəklər səltənəti kimi bir açıqlığa çıxdıq. Bu yer qalın, sıx meşəlik, çılpaq qayalıq, uçurumlu dərələrlə qucaqlamışdı. Uzaqda bir təpə ətəyində beş-on alaçıqdan ibarət bir oba görünürdü. Artıq yetişmişdik. Sevincimdən atılıb düşürdüm.

Yaxınlaşınca bizi ən əvvəl bir çoban köpəyi qarşıladı. İt qara ağzını açıb hürür və üstümüzə atılırdı.

Kərim baba

Günlərin bir qismini də Kərim baba ilə keçirirdim. Kərim baba altmış yaşlarında, qısaboylu, köksü və kü-rəkləri enli bir qoca idi. Gözünün yanları iri cizgilərlə örtülmüş və kiçilmişdisə də, yenə parlaq idi. Söz söyləyi zaman daima kiçik gözləri, qalın və iri dodaqları gülərdi. Onun keçirmiş olduğu uzun bir tarixi hər zaman gözlərində oxumaq olurdu. Yaşlı olduğu halda daima açıq, geniş çöllərdə yaşamış bu adamın üzü ətli, yanaqları qıpqırmızı, canı sapsağlam idi. Bu adamın hərəkətindən və simasından gəncliyində çox igid və qoçaq olduğu anlaşılırdı. İndi belə, fikri-zikri daima ovda və şikarda idi.

Atasından qalma köhnə tufəngi var idi. Bu tufəngin lüləsi kiçik bir top lüləsi qədər idi. Onu hər zaman özü ilə gəzdirər və bir an yanından ayırmazdı. Hər gün silər, təmizlər və arabir dərənin içinə enərək, bir yeri nişan alardı. Nişanladığını vurduqda, bütün arzularına qovuşmuş bəxtiyar bir uşaq kimi sevincindən, atılıb düşürdü. Tufəngin bir top qədər şiddətli səmindən xoşlanmayan Ayrımqızı arabir Kərim babaya istehza ilə: "Ayıbını yer örtsün, sən heç bildiyindən əl çəkmə! Yaxşı ki, dədən Qafar sənə bu qırıq tufəngi qoyub gedibdir" - deyirkən Kərim baba məğrur bir tövrlə:

- İgid atadan igid oğula bir tufəng, bir də at qalar - cavabını verərdi.

Kərim baba inəkləri cüzi aylıqla güdərdi. Özünün də iki inəyi, dörd-beş qoyunu var idi. Hər gün inəkləri bir yamaca yayıb obaya qayıdardı. Bu işdə ona bəzən kiçik oğlu Vəli də kömək edərdi. Oğul-uşaq zoğal, fındıq, moruq dərməyə gedərkən Kərim baba da sıradan qalmazdı. O da onların içində olmalı idi. Kərim babanın inəkləri özbaşına buraxması sahiblərinin xoşuna gəlməzdi; lakin o bunlara heç əhəmiyyət verməyib nəşəsini pozmaz, tütək çalar, sümsü qayırır, hələ bayatı şikəstəsi də ağzından düşməzdi.

İki pəhləvan

Sular qaralmağa, günəş yavaş-yavaş meşəli dağların arxasına çəkilməyə başlamışdı. Alaçığın bir tərəfində palaz döşəyib, çay içirdik. Kərim baba da palazın bir ucunda Ayrım qızı ilə yan-yanə oturmuşdu. Hər ikisi keçmiş igidliklərindən danışır, öyünməyə və hər biri özünü bəyəndirməyə çalışırdı.

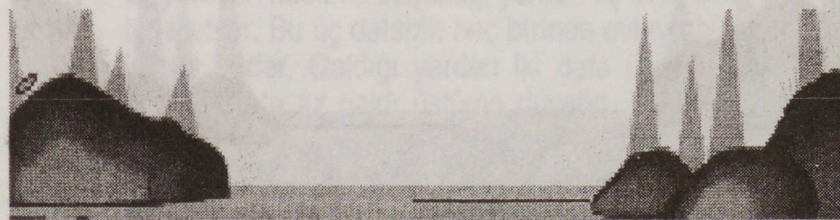
Ayrım qızı Kərim babanı qızısdırmaq fikri ilə əlini onun çiyinə vuraraq deyirdi:

- Bunu görürsünüz, aylarca üzünü görməzdim. İş nə idi? Boş-boğazlıq, o qapı-bu qapıda veyl-veyl gəzməkdən başqa əlindən bir iş gəlməzdi, evə gələndə bizə qan qusdurardı. Bir igidliyi, qoçaqlığı olsaydı... Meşədən bir şələ demirəm, bir qucaq odun da gətirməzdi. Odun gətirməyə getsə, görərsən beş-on çırpını arxasına alır: "Ayrım qızı, Ayrım qızı! Bunu hara töküm? - deyə bar-bar bağırardı; ələ bil ki, mənə baş gətirib. Bu gün meşədən gətirdiyim bu dağ kimi şələni görürsüz ki? Belə şələ gətirsə, kişi deyərəm. Onun hünəri nədir?

Ayrım qızı söyləndiyi sözlərdən məğrur bir vəziyyət aldı. Gurlayan səsi ilə Kərim babaya:

- Rəhim ağanın qapısında nehrə çalxaladığımız yadındadır? - dedi.

Kərim baba sükutla başını tərپətdi. Ayrım qızı üstün gəldiyini hiss edərək, özünü doğrultdu, şən və açıq bir sifətlə sözə başladı;

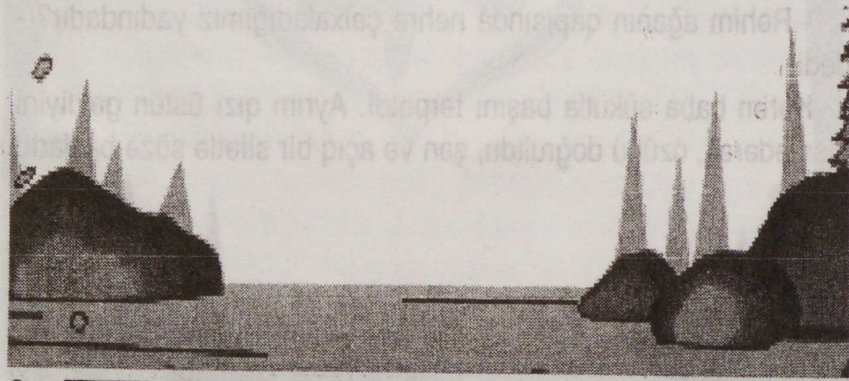

- İkimiz də cavan idik. Rəhim ağanın qapısında qulluq edirdik, bu çoban idi, mən də ağanın inəklərini sağır, yağ-pendirini tuturdum. Qapıda bundan başqa dörd-beş çoban da var idi. Hamısı yeniyetmə, biğiburma oğlanlar idi. Bir gün nehrə çalxalayırdım. Zəhra xanım da alaçığın ağzında durub baxırdı. Canınız üçün, çobanların hamısını yordum. Bax, bunun özünü elə yordum ki, düşdüyü yerdə qaldı. Zəhra xanım əllərini bir-birinə vurub qaqqıldadı:

- Ay Kərim, çox öyünmə, Ayrım qızı dörd-beş kişiyyə dov gəldidedi.

Ayrım qızı bu sözləri söylərkən Kərim baba yetim uşaq kimi başını köksünə dikərək, həzin-həzin dinləyirdi. Ayrım qızının belə öyünməsi, Kərim babanın sükutla büzüşüb durması birdən-birə bayaqdan Ayrım qızına qulaq asanların qəh-qəhəsinə səbəb oldu. Bu qəhqəhədən Kərim baba özünü bir qədər doğrultdu.

- Eh! Adam qocalanda belə sözləri çox eşidər; mən əgər yazıpozu bilsəydim göstərdiyim igidlikləri bir-bir yazar, böyük kitab bağlardım. İnsan özünü öyməkdən nə çıxar. Arvad nədir ki, onun igidliyi nə olsun. Hay! Hay! Beş-on qoyun sağıb, nehrə çalxalayıb, yağ-pendir tutub, dili ağzına sığmır. İndi mən deyim, sən qulaq as.

Pələng ovu

Kərim baba söhbətini belə başladı:

- Bizim Borçalı meşələrində pələng olmadığını bilirsiniz, ancaq qabaqkı zamanlarda varmış. Qırx-əlli il bundan əvvəl kəndin yaxınlığında bir pələng görünmüşdü. Onun qorxusundan meşəyə heç kəs getmirdi. Bir gün eşitdim ki, kəndin yaxınlığında pələng üç inək parçalayıbdır; aqlım başımdan çıxdı. Tüfəngimi götürüb getdim. Kəndlə pələngin arası beş ağac olardı. Dərəni aşdım. Aşağı uzanan daşlı-qayalı bir dağ ətəyi ilə meşənin içərisinə gedirdi. Günün bu zamanı idi; günəş saralmağa, sular qaralmağa başlamışdı. Pələngi gözədən qaçıрмаq üçün yan-yörəmə baxırdım. Bir də nə gördüm?! Uzaqda iki göz məşəl kimi yanır. Baxdım, pələng idi; o da məni görmüşdü, pəncəsi ilə acıqlı-acıqlı yeri eşir, cırmaqlayırdı.

Bir az da getmişdim ki, birdən-birə pələng yerindən atılıb, bağıra-bağıra üstümə gəldi. Bir daşa söykənilib, tüfəngimi ona tərəf yönəltdim. Pələngin bir nəcib xasiyyəti var: hücumu başladığı yerdən üç dəfə ovun üstünə atılır. Bu üç dəfənin heç birində ovlaya bilməsə, kəsüb gedər. Qaldığı yerdən iki dəfə üstümə atıldı, üçüncü dəfə az qaldı üstümə düşsün. Tüfəngimi dikəlttdim, havada üstümə gəlirkən, qolları arasından nişan aldım.

Pələngdən elə bir bağırıtı qopdu ki, səsindən dağ-daş titrədi. Gözlərim qaraldı, tüklərim ürpərdi. Elə bil ağaclar, daşlar bir pələng sürüsü olub, üstümə gəlirdi. O iki-üç addım məndən aralı bir qaratan kolu yanında yığılıb nərildəyirdi. İki dəqiqədən sonra canını təslim etdi. Yaxınlaşdım. O igid heyvanı öldürdüyümə peşiman oldum, ürəyim kövrəldi, gözlərim yaşardı. Tüfəngimi bir tərəfə atıb, qabağında diz çökdüm. Başını qollarım arasına alıb, üzündən-gözündən öpdüm.

Pələngin dərisini soyub evə qayıdıandan sonra qonşular başıma yığıldılar. Dedim ki, Borçalı torpağında bir igid var idi, o da bu gündən yaşamır. Bundan sonra Borçalı torpağı igid üzünü görməyəcək.

Bir saat əvvəl sakit və dalğın halda bir yerdə büzülüb duran bu qoca artıq nəzərimizdə böyümüşdü. Hamımız başdan-ayağa hekayəyə qulaq kəsilərək onu dinləyirdik.

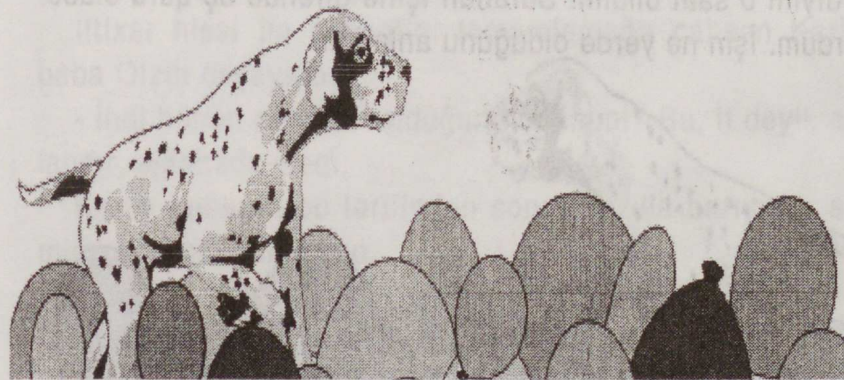

Qızıl it

Kərim babanın "Qızıl" adlı bir iti vardı. Gecə-gündüz bizim qapımızdan ayrılmazdı. Oba itlərini heç sevməzdim, çünki onların qorxusundan obada tək və azad gəzinə bilmirdim. Uzaqdan kölgəmi görünəcə sürü ilə üstümə tökülüb hürərdilər. Bizim Qızılı özümə alışdırmaq ümidi ilə hər gün ona nə qədər çörək yedirdirdimsə, yenə də alaçıqdan çıxıb, bir yana getdiyimi görünəcə kəsik qulaqlarını oynadaraq qalın, boğuq səsi ilə hürər, nəşəmi pozardı. Ona görə Qızılı da sevmirdim.

Bir gün alaçıqdan çıxarkən Qızıl üstümə düşüb, hürməyə başladı. Əlimdəki dəyənəyimlə iti vura-vura qovdum. Kərim baba iti vurduğumu bir neçə dəfə görmüş, bir söz deməmişdisə də, xoşuna gəlmədiyini üz-gözündən duymuşdum. Bir gün iti vura-vura qapıdan qovarkən Kərim baba gördü. Yaxınlaşaraq:

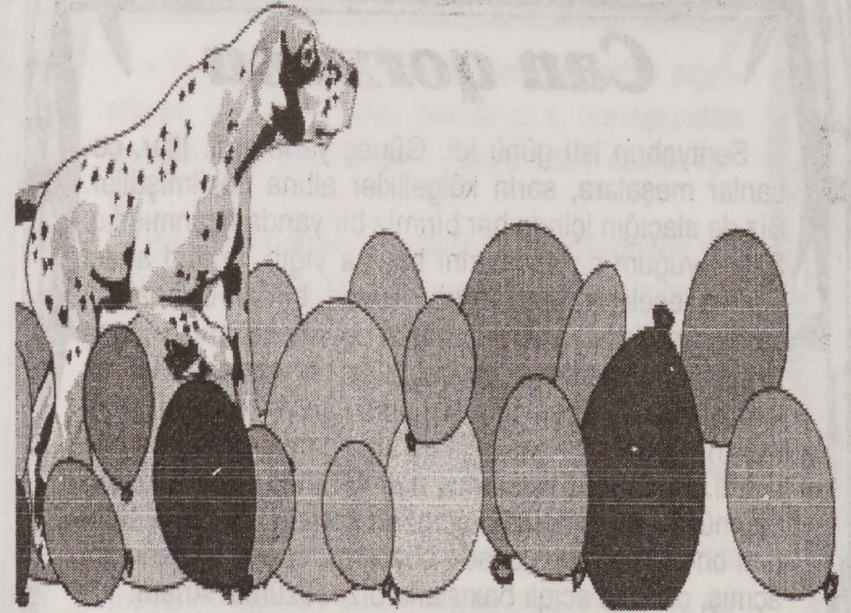
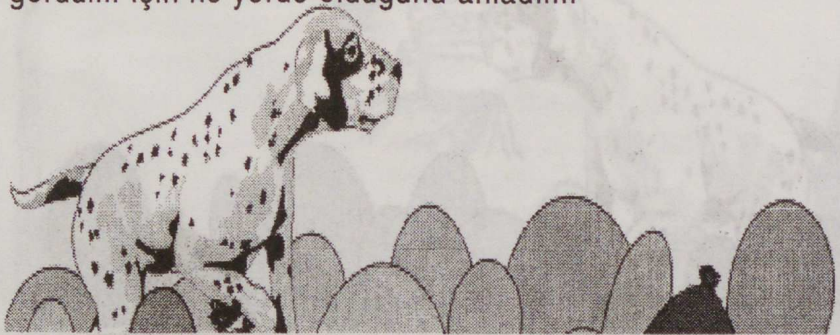
- Vurma oğlum!-dedi.-Bu mənim çörək ağacıdır. Bunun bir qardaş qədər mənə yaxşılığı keçibdir. Sən bunun indiliyini görürsən.

Bir vaxt bunun qorxusundan evimizin yanından quş quşluğu ilə keçə bilməzdi. Bu itə beş yüz manat verən olub, verməmişəm. Hər küçüyünü otuz-əlli manata satmışam. Bunun nə qədər ağıllı, igid heyvan olduğunu bilsən, heç vurmazsan. Kərim baba bu sözləri deyib, itin başını əlləri ilə oxşadı. Sonra yenə üzünü mənə tutaraq dedi.

- Qışlaqda idik, payızın aydınlıq gecəsi idi.

Qoyunları yamaca yayıb, bir daş üstündə uzanmışdım. Nə vaxt yatdığımı heç bilməmişəm. Oyandığım vaxt qaranlıq düşmüşdü ki, göz-gözü görmürdü. Çomağı götürüb yerimdən qalxdım. Sürüdən xəbər yox idi. Qızılı çağırdım. Cavab vermədi. Dəli kimi o gecəni səhər etdim. Ancaq mənə ümid verən bu it idi: bilirdim Qızıl sürüdən ayrılmaz. Dan yeri ağarar-ağarmaz uca bir təpə başına dırmaşdım. Aşağıya baxdım. Dumandan hər şey qara görünürdü. Yenə "Qızıl! Qızıl" deyə bağırarkən dərədən boğuş bir səs eşitdim. İldırım sürəti ilə dərəyə atıldım. O, sürünü iki təpə arasına yığışdı, özü də yol ağzında durub hürür, məni səsləyirdi. Özümü Qızıla yetirdim. Məni görəni kimi sevindiindən quyruğunu sallayıb, qulaqlarını dikləyərək, məni yalamağa başladı. Sürüyə qurd girdiyini o saat bildim. Sürünün içinə girəndə üç qurd ölüsü gördüm. İşin nə yerdə olduğunu anladım.

Sürüyə qurd daraşanda, Qızıl onlarla boğuşa-boğuşa sürünü bu iki təpənin arasına sıxışdırmış, burda qurdlara hücum edib, bir-bir onları boğub öldürmüşdü. Qızılın boynuna necə sarılmışam...

Üzündən-gözündən necə öpmüşəm... Sonra kök bir qoçun quyruğunu kəsib qabağına atmışam.

İftixar hissi ilə söhbətini tamamlamağa çalışan Kərim baba Qızılı oxşayaraq:

- İndi bunun nə cür it olduğunu bildinmi? Bu, it deyil, aslandır, əjdahadır-dədi.

Kərim babanın bu tərifindən sonra Qızilla barışmış, səmimi bir dost olmuşduq.

Can qorxusu

Sentyabrın isti günü idi. Günəş yandırırdı. İtlər, çobanlar meşələrə, sərin kölgəliklər altına çəkilmişdilər. Biz də alaçıqın içində hər birimiz bir yanda uzanmışdıq. Sarı toyuğum da cücələrini başına yığıb, armud ağacı altında eşələnir, dənələnirdi. Toyuq birdən-birə acıqlı səslə qaqqıldadı. Cücələr dərhal uçaraq kolların arasına soxuldular. Bu zaman bir quş alaçıqın ağzından ildırım kimi şığıyıb, yükün altına soxuldu. Qüvvətli qanad çalınmasına bənzər bir səs hələ də alaçıqımızın üstündə eşidilirdi. Bir-birinin arxasınca baş verən bu hadisələrdən özümüzü itirmiş halda alaçıqdan kənara çıxdıq. Alaçıqdan on-on beş arşın ucada böyük bir quş iri qanadlarını açmış, odlü və acıqlı baxışlarla bizi süzürdü. Anam:

- Qızılquşdur-dedi, sonra cücələri tutması üçün əlinə böyük bir ağac alıb, kiş, kiş edərək, qızılquşu qovlamağa başladı. Biz alaçıqda girən quşun arxasınca getdik. Bizdən əvvəl qardaşım yük altında bir bucağa sığınmış quşu qaldırıb, sevinə-sevinə:

- Tutdum, kəklikdir-dedi.

Qardaşımın ətrafında sevincimdən atılıb düşərək:

- Ver mən də baxım-deyə bağırırdım.

Bu zaman anam içəri girdi. Kəkliyi əlimizdə görəncə:

- Canının qorxusundan yazıq özünü alaçıqda salıb-dedi.

Qızılquş pəncəsindən qurtarıb özünü insan əlində əsir görən kəklik həyəcanla çırpınır, dartınır, əllərimizi dimdikləyirdi. Qardaşım:

- Qanadlarını bağlayım, qaçmasın, - dedi.

- Yox, oğlum, bu heyvan bizim evimizə sığınmışdır, onu azad edin; baxsanız a, qorxusundan yazıqın ürəyi ağzına gəlir - deyə anam cavab verdi.

Bu sözləri anam elə söylədi ki, qəlbimizdə riqqət doğdu. Artıq hamımız onun azad edilməsi tərəfdarı idik. Hamımız alaçıqdan çıxdıq. Qızılquş uçub getmişdi. Kəklik də o kiçik gözlərini göyə dikərək baxır düşmənin getmiş olduğunu bilmək istəyirdi. Qardaşım quşu birdən-birə havaya ataraq:

- Uç, get!-dedi.

Kəklik onun əlindən ox kimi çıxdı və bir anda meşənin ağacları arasında yox oldu. Hamımız dağılışaraq kəkliyin arxasınca xeyli baxdıq.

F. Köçəri adına
Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət
KITABXANASI
IV. № 38539

Abdulla Şaiq. "İki pəhləvan" hekayələr.
Bakı, "Araz" nəşriyyatı 2003..

Kompüter tərtibatçısı: Əsmər Əlirzaqızı
Korrektor: Cəmilə İsaqızı

Yığılmağa verilmişdir: 15.08.2003

Çapa imzalanmışdır: 10.09.2003

Kağız formatı: 60x84 1/16

Şərti çap vərəqi: 1

Uçot nəşr vərəqi: 1

Sayı 1000

Sifariş 31

Qiyməti müqavilə ilə

"Araz" nəşriyyatı

Telefon: 32-34-82

Mob: (850) 315-55-64

